

TÜRKİYE'DE GÜVENLİ İNTERNET KULLANIMINA YÖNELİK GERÇEKLEŞTİRİLEN UYGULAMALAR

Alper ASLAN¹
Türkan KARAKUŞ YILMAZ²

Öz

Birçok ülkede, çocuklar için İnternet risklerini en aza indirmek ve aynı zamanda İnternet'in sunduğu fırsatları da en üst düzeye çıkarmak adına çalışmalar ve uygulamalar geliştirilmiştir. Türkiye'de de güvenli İnternet kullanımına yönelik birçok uygulama ve çalışma yapılmıştır. Gerçekleştirilen çalışmaların istenilen sonuçları ortaya çıkarması için, yapılan çalışmaların birlikte ele alınarak değerlendirilmesi önemli görülmektedir. Bu çalışmada, Türkiye'de güvenli İnternet kullanımı konusunda gerçekleştirilen uygulamalar sınıflandırılmaya çalışılmıştır. Bu sayede yapılan çalışmaların genel bir bakış açısı ile değerlendirilerek, benzer uygulamaların planlanması aşamasında önemli bir referans noktası oluşturmak amaçlanmıştır. Gerçekleştirilen çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden yararlanılmıştır. Veri toplama sürecinde doküman incelemesi ve bireysel mülakatlar yapılmıştır. Türkiye'de güvenli ve bilinçli İnternet kullanımlarını sağlamak için yapılan çalışmalar bilinçlendirme seminerleri, etkinlikler, farkındalık ve tanıtım kampanyaları, basılı ve görsel materyaller, ihbar hattı, teknik ve yasal önlemlerdir. Yapılan çalışmaların genellikle tek bir kurum veya kuruluş bünyesinde gerçekleştirilmiştir. Ayrıca çalışmalar ülke genelinden ziyade, belirli bir bölge veya pilot illerde uygulanmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Güvenli İnternet, İnternet Riskleri, İnternet, Çocuk, İnternet Kullanımı

PRACTICES DEVELOPED TOWARDS SAFER INTERNET USE IN TURKEY

Abstract

In many countries, studies and practices have been developed to minimize the Internet risks for children and at the same time maximize the opportunities presented by the Internet. In Turkey, many studies and practices have been done for safe internet use. It is important to evaluate the studies carried out together, in order to obtain the desired results from studies. In this context, the studies on safe Internet use in Turkey have been tried to be classified. Thus, it is aimed to establish an important point of reference in the planning of similar practices planned to be done with a general perspective of the studies carried out. Qualitative research methods were utilized in the study. During the data collection process, document review and individual interviews were conducted. At the end of the document review, awareness raising seminars, activities, awareness and promotion campaigns, printed and visual materials, notice lines, technical and legal measures are the practices made in order to ensure safe internet use of especially children and young people in Turkey. The studies carried out are usually performed within a single institution or organization. In addition, studies are carried out across the country in a number of specific regions or pilot provinces.

Key Words: Safe Internet, Internet Risks, Internet, Child, Internet Use

¹ Yrd. Doç. Dr., Munzur Üniversitesi, Çemişgezek Meslek Yüksekokulu, Bilgisayar Teknolojileri Bölümü, alperaslan@gmail.com

² Yrd. Doç. Dr., Atatürk Üniversitesi, Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi, BÖTE Bölümü, turkan.karakus@gmail.com

GİRİŞ

İnternet’teki gelişim insanların günlük alışkanlıklarından yaşam tarzlarına, sosyal ilişkilerden çalışma hayatına kadar günlük yaşamı birçok boyutta etkilemektedir (Olafsson, Livingstone ve Haddon, 2013). Dünya genelindeki etkileri, sunduğu fırsatlar ve ortaya çıkardığı riskler düşünüldüğünde, İnternet en önemli teknolojik gelişmelerden biridir (Sonck ve de Haan, 2013). İnternet konusunda değinilmesi gereken belki de en önemli noktalardan birisi de gelişim hızıdır. Temelleri 1960’lı yıllarda atılan İnternet, 1985 yılından sonra üniversiteler ve akademik kuruluşlar tarafından, 1992 yılından sonra da ticari kuruluşlar tarafından kullanılmaya başlanmıştır (Çölkesen ve Örencik, 2003). Kısaca İnternet’in akademik ve ticari kuruluşlar tarafından kullanılmasının üzerinden yaklaşık 30 yıl geçmiştir. Bu çerçevede 30 yıl gibi çok kısa bir zaman diliminde önemli bir gelişim gösterdiği söylenebilir. Teknolojik anlamda yaşanan tüm gelişmeler düşünüldüğünde, İnternet teknolojilerindeki gelişmeler beklenebilir bir durumdur. İnternet teknolojilerindeki bu gelişmelerin bazıları zaman ihtiyaçları karşılamak için bazıları ise günümüzün doğal süreci içerisinde devam edecektir. Bu noktada ortaya çıkan bu değişimin nedenleri ve ortaya çıkardığı sonuçlar üzerinde durulması daha faydalı olabilir.

İnternet teknolojilerindeki ve kullanımındaki artışın ortaya çıkardığı sonuçlar düşünüldüğünde İnternet’in kendine has sahip olduğu özellikler sayesinde, çocuklar ve gençler için birçok fırsat sunmaktadır. Sosyal ağlar ve anlık mesajlaşma uygulamaları sayesinde çocuklar artık çok daha kolay iletişim kurabilmekte, hemen her şey ile ilgili araştırma yapabileceği platformlar sayesinde istediği zaman ve yerde bilgi edinebilmektedir. Ancak İnternet’in hızlı gelişimi ve yaygınlaşmasının olumlu etkilerinin yanında olumsuz etkilerinin de görülebileceği göz ardı edilmemelidir (Lee, 2012; Livingstone ve Helsper, 2013). Nitekim bilişim teknolojileri ve İnternet’in bilinçsiz kullanımının, çocukların ruhsal ve sosyal gelişimini olumsuz şekilde etkileyebilecek birçok risk ortaya çıkardığı yapılan araştırmalarda ortaya koyulmuştur (Haddon ve Stald, 2009; Livingstone ve Helsper, 2010; Türel ve Toraman, 2015). İnternet kullanımının artmasıyla birlikte ortaya çıkan İnternet riskleri, güvenli İnternet kullanımı kavramını gündeme getirmiştir.

İnternet teknolojilerinin gelişim hızı düşünüldüğünde mevcut durumun tek bir defa ortaya koyulması yerine bu durumla ilgili düzenli bir şekilde veri toplanması gerekmektedir. Nitekim Amerika’nın resmi istatistik kurumu (PEW) çocukların İnternet kullanımı, yaşanan riskler, kişisel bilgilerin paylaşılması, kullanım yönelimleri hakkında sürekli veriler sunmaktadır. PEW’in 2006-2012 yıllarında yaptığı benzer çalışmalarda çocukların kişisel bilgilerini paylaşma ve riskli davranışlara girme konusunda yaklaşık %50 artış olduğu görülmektedir (Madden vd., 2013). Buna ek olarak Livingstone, Mascheroni, Ólafsson ve Haddon (2014) gerçekleştirdikleri çalışmada, 2010-2014 yılları arasında Avrupa’daki çocukların maruz kaldığı İnternet risklerini karşılaştırmış ve hemen hemen bütün risk boyutlarında çocukların maruz kaldıkları risklerin dört yıllık süreçte yükseldiğini göstermiştir (Kaşıkçı, Çağıltay, Karakuş, Kurşun ve Ogan, 2014). Türkiye’de yapılan birçok çalışmada çocukların İnternet risklerine maruz kaldıkları rapor edilmiştir. Bu kapsamda Dilmaç ve Aydoğan (2010)’ın gerçekleştirdikleri çalışmada çocukların %25,7’sinin siber zorbalık yaptığı, %42,4’ünün ise siber zorbalığa maruz kaldığı görülmüştür. Çocukların siber zorbalığa maruz kalma durumlarındaki yüksek oran uygunsuz içerikler ile karşılaşma durumları için de geçerlidir. Nitekim Karahisar (2014)’ın yaptığı çalışmada, çalışmaya katılan çocukların %46,7’si İnternet’te şiddet ve müstehcen içeriklerle (yazı, görsel ve video) karşılaştıklarını belirtmiştir. Ayrıca Türkiye’deki her dört çocuktan birinin İnternet’ten arkadaş edinmeyi tercih ettiğine yönelik araştırma sonuçları (Kayri, Tanhan ve Tanrıverdi, 2014), çocukların İnternet risklerinin birçok farklı boyutuyla karşı kaşıya kaldığını gösteren bir durumdur. Benzer sonuçların elde edildiği araştırmalara rastlamak mümkündür (Bilge, 2012; Peker, Eroğlu ve Ada, 2012; Çivilidağ ve Cooper, 2013; Batmaz ve Ayas, 2013; Günüş, 2013; Büyükyıldırım ve Dilmaç, 2015). Bu

çerçevede değerlendirildiğinde, güvenli İnternet kullanımının üzerinde durulması gereken oldukça kritik bir konu haline geldiği söylenebilir.

Güvenli İnternet kullanımı konusundaki çalışmalar hemen her ülkede yürütülmektedir. Bu konudaki ilk çalışmalardan biri 1992 yılında Amerika Birleşik Devletleri'nde İnternet kullanımını kütüphanelerde ve okullarda düzenlemeyi amaçlayan "Çocukları İnternet'te Koruma Yasası" olmuştur. Avrupa da ise 1999'da "Güvenli İnternet Programı" başlatılarak İnternet risklerine yönelik önlemlerin alınması ve güvenli İnternet kullanımı teşvik edilmeye çalışılmıştır (Çubukcu ve Bayzan, 2013). Ayrıca Birleşmiş Milletler çatısı altında çalışmalar yürüten Uluslararası Telekomünikasyon Birliği 2009'da "Çocukları Çevrimiçi Koruma" projesini başlatmıştır. Büyük çaptaki bu girişimlerin yanı sıra birçok uluslararası proje de hayata geçirilmiştir. Bu çalışmalar güvenli İnternet kullanımı kavramını sürekli tartışılan ve gündemde kalan bir kavram haline getirmiştir. Güvenli İnternet kavramı yerine sağlıklı İnternet kullanımı gibi birkaç kavram daha alanyazında kullanılmaktadır (Çetin ve Ceyhan, 2014). Güvenli İnternet kullanımı çok boyutlu ve birçok disiplini içine alan geniş bir kavram olarak değerlendirilebilir. Bu nedenle güvenli İnternet kullanımını farklı şekillerde tanımlamak mümkündür. Güvenli İnternet kullanımının özünde İnternet risklerinden korunarak İnternet'in sunduğu sayısız fırsattan yararlanmak yer almaktadır (Hasebrink, Livingstone ve Haddon, 2008). Buradan hareketle güvenli İnternet tanımlamasında İnternet risklerini merkeze almak yararlı olabilir. Bu bağlamda, güvenli İnternet kullanımı; uygun bir kullanım süresinde, amaçlanan etkinliğe uygun bir şekilde, karşılaşılabilecek İnternet riskleriyle sahip olunan bilgi ve becerilerle başa çıkarak İnternet'in sunduğu fırsatlardan verimli bir şekilde yararlanmak olarak tanımlanabilir. Çetin ve Ceyhan (2014), sağlıklı İnternet kullanımı olarak ifade ettikleri bu kavramı, psikolojik veya fiziksel bir rahatsızlık yaşamadan, kullanım amaçlarına uygun olacak şekilde yeterli bir zaman periyodunda İnternet kullanımı olarak tanımlamaktadırlar. Bu tanımlamada özellikle ortaya çıkabilecek psikolojik ve fiziksel rahatsızlıklar vurgulanmıştır.

Güvenli İnternet kullanımında bireyin sahip olması gereken beceriler ve kullanması gereken başa çıkma stratejilerinin yanında konu ile ilgili yürütülen çalışmalar ve uygulamalar da önemli bir yere sahiptir (Livingstone, 2013). Son yıllarda yasadışı içeriklerin artmasıyla İnternet'te özellikle çocukların korunması önemli bir sorun haline gelmiştir (Lievens, Dumortier ve Ryan, 2006). Medya iletişim ortamlarında gençlerin ve çocukların korunması için gerekli düzenlemelerin yapılmasında hükümetlere önemli sorumluluklar düşmektedir (O'Neill ve Staksrud, 2014). Bu kapsamda birçok ülkede, çocuklar için İnternet risklerini en aza indirmek ve aynı zamanda İnternet'in sunduğu fırsatları da en üst düzeye çıkarmak adına çalışmalar ve uygulamalar geliştirilmiştir (O'Neill, Livingstone ve McLaughlin, 2011). Türkiye'de de güvenli İnternet kullanımına yönelik birçok uygulama ve çalışma gerçekleştirilmiştir. Gerçekleştirilen çalışmaların istenilen sonuçları ortaya çıkarması için, yapılan çalışmaların birlikte ele alınarak değerlendirilmesi önemli görülmektedir. Bu bağlamda yapılan çalışmada, Türkiye'de güvenli İnternet kullanımı konusunda gerçekleştirilen uygulamalar belirli çerçevede sınıflandırılmaya çalışılmıştır. Bu sayede yapılan çalışmaların genel bir perspektif ile değerlendirilebilecek, yapılması planlanan benzer uygulamaların planlanması aşamasında önemli bir referans noktası oluşturmak amaçlanmıştır. Ayrıca bulguların yeni uygulamalar ve politikalar için de bir kaynak oluşturacağı tahmin edilmektedir.

1. YÖNTEM

Bu çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden yararlanılmıştır. Veri toplama sürecinde doküman incelemesi ve bireysel mülakatlar yapılmıştır. Morgan (1997)'in da belirttiği gibi 14-15 alt soru

ile hazırlanan taslak görüşme formu iki doktora öğrencisi tarafından kontrol edilmiş, daha sonra da iki alan uzman görüşleri alınarak düzenlenmiş ve bir katılımcıyla pilot görüşme yapılarak son hali verilmiştir. Bireysel mülakatlar, güvenli İnternet kullanımı konusunda çalışmalar yapan uzmanlarla gerçekleştirilmiştir.

Türkiye’de güvenli İnternet kullanımı konusunda geliştirilen uygulamalara yönelik alanyazında çalışmaları olan öğretim üyeleri, Bilgi Teknolojileri Kurumu, Telekomünikasyon İletişim Başkanlığı (TİB), Yenilik ve Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğü (YEĞİTEK), meclis komisyonları gibi İnternet kullanımı konusunda uygulamalar, yönerge ve politikalar öneren

kuruluşlardan da çalışan uzmanların seçiminde maksimum çeşitlilik örnekleme kullanılmıştır. Araştırma kapsamında güvenli İnternet konusunda çalışmalar yapan her birimden bir uzman ve bu konuda alanyazında çalışmaları olan öğretim üyelerinden biri ile görüşmeler yapılmıştır. Tablo 1’de mülakata katılan uzmanlara ilişkin demografik bilgiler sunulmuştur.

Tablo 1: Mülakata Katılan Uzmanlara İlişkin Demografik Bilgiler

Kurum	Cinsiyet		Mesleki Deneyimi			Toplam <i>f</i>
	<i>Kadın</i> <i>f</i>	<i>Erkek</i> <i>f</i>	<i>1-5 Yıl</i> <i>f</i>	<i>5-10 Yıl</i> <i>f</i>	<i>10+ Yıl</i> <i>f</i>	
TİB		1			1	1
MEB Fatih Proje Birimi		1		1		1
MEB Yeğitek Genel Müd.		1		1		1
MEB Bilgi İşlem D. B.		1			1	1
Akademisyen		1			1	1
Toplam		5		2	3	5

Tablo da görüldüğü gibi araştırmaya katılan uzmanlar farklı kurumlardan seçilmiş böylelikle ele alınan konunun farklı bakış açılarıyla değerlendirilmesi amaçlanmıştır.

Bireysel görüşmelere ek olarak doküman incelemesi kullanılarak da nitel veriler elde edilmiştir. Bu kapsamda Bilgi Teknolojileri Kurumu, Telekomünikasyon İletişim Başkanlığı, YEĞİTEK, meclis komisyonları gibi İnternet kullanımı konusunda uygulamalar, yönerge ve politikalar öneren kuruluşların yaptığı çalışmalar incelenmiştir.

2. BULGULAR

Bu bölümde Türkiye’de özellikle çocukların ve gençlerin güvenli İnternet kullanımlarını sağlamak için yapılan çalışmalar, doküman incelemesi sonunda; bilinçlendirme seminerleri, etkinlikler, farkındalık ve tanıtım kampanyaları, basılı ve görsel materyaller, ihbar hattı, teknik ve yasal önlemler olmak üzere altı başlık altında organize edilerek sunulmuştur. Bu başlıklar TBMM Bilişim ve Araştırma Komisyonu raporu (“BİAK”, 2012) referans alınarak uyarlanmıştır. Ek olarak güvenli İnternet kullanımı ile ilgili çalışmalar yürüten kurumlardan dört uzman ve alanyazında çalışmaları olan bir öğretim üyesi ile bireysel görüşmeler yapılmıştır. Yapılan görüşmelerden elde edilen bulgular da belirlenen altı başlık altında verilmiştir.

2.1. Bilinçlendirme seminerleri

Güvenli İnternet kullanımı ile ilgili Türkiye de yapılan bilinçlendirme seminerleri birçok kamu kurumu ve sivil toplum örgütleri tarafından gerçekleştirilmiştir. Bu konuda çalışmalarını sürdüren kamu kurumlarının başında Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu (BTK), Milli Eğitim Bakanlığı, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, İç İşleri Bakanlığı, Devlet Planlama Teşkilatı ve Yeşilay gelmektedir.

BTK, İnternetin bilinçli, güvenli ve etkin kullanımı konularını kapsayacak şekilde farklı kademelerde seminerler düzenlemiştir. Gerçekleştirilen seminerlere bakıldığında Türkiye'nin farklı bölgelerindeki öğrenciler, öğretmenler, ebeveynler ve idarecilerden oluşan çok sayıda kişinin bu seminerlere katıldığı görülmüştür. 2011 yılında 20 ilde farklı yaş gruplarından yaklaşık olarak 30000 kişiye 200'ün üzerinde seminer verilmiştir. Bu seminerlerde öğrencilere, ebeveynlere, öğretmenlere ve idarecilere farklı sunumlar yapılmıştır. Her kademeye uygun olacak şekilde videolar ve materyaller kullanılarak İnternet'in avantajları, riskleri ve karşılaşılan sorunlara ilişkin yaşanmış örnekler, katılımcılar ile paylaşılmıştır ("BTK Faaliyet Raporu", 2011). 2012 yılı içerisinde ise Türkiye'nin 100 farklı noktasında çocuklar ve ebeveynler öncelikli olmak üzere farklı yaş gruplarında katılımcılara seminerler verilmiştir. Ayrıca yine 2012 yılında BTK tarafından İnternet'in bilinçli, güvenli ve etkin kullanımına yönelik bilinçlendirme çalışmalarını düzenlemek için il valiliklerine ulaşılarak eğitimcilerin eğitimi semineri verilmiştir ("BTK Faaliyet Raporu", 2012). 2013 yılında MEB tarafından düzenlenen "İnternet Salonu ve Yöneticileri Uyum Eğitimi Semineri" kapsamında "İnternet Kafeler ve Sorunları" paneli BTK tarafından düzenlenmiştir. 2013 ve 2014 yıllarında da özellikle güvenli İnternet hizmeti konusunda çeşitli bilinçlendirme seminerleri BTK tarafından gerçekleştirilmiştir ("BTK Faaliyet Raporları", 2013/2014).

BTK'a bünyesinde bulunan TİB'de görevli bir uzmanla yapılan görüşmelerde BTK'nın güvenli İnternet kullanımı konusunda çok sayıda bilinçlendirme seminerleri gerçekleştirdiği, bu seminerlerde çocuklara, ebeveynlere ve yöneticilere ulaşıldığı belirtilmiştir.

MEB Özel Eğitim ve Rehberlik Genel Müdürlüğü tarafından 2011-2015 Ülke Programı Eylem Planının da "Aile Eğitimi Kurs Programı (0-18 Yaş)" yer almıştır. Bu programın alt bölümlerinden biri olan "7-19 Yaş Aile Eğitimi Programı" çerçevesinde 6.742 rehber öğretmen yetiştirilmiştir. Bu rehber öğretmenler aracılığıyla 321.458 ebeveyne ulaşılmış ve İnternet kullanımını da kapsayan birçok seminer düzenlenmiştir ("MEB", 2015). Buna ek olarak MEB tarafından Eğitim Ortamlarında Şiddetin Önlenmesi ve Azaltılması Strateji ve Eylem Planı, Bağımlılık Yapıcı Maddeler ve Bağımlılıkla Mücadelede Ulusal Politika ve Strateji Belgesi'nin Uygulanması İçin Eylem Planı (2010-2012) ve Hayat Boyu Öğrenme Stratejisi ve Eylem Planı (2009-2013) gerçekleştirilmiştir. 2013 yılında MEB tarafından düzenlenen "İnternet Salonu ve Yöneticileri Uyum Eğitimi Semineri" kapsamında Türkiye'nin çeşitli illerinden katılımcılara seminer verilmiştir ("MEB", 2013). Ayrıca MEB bünyesinde İl Milli Eğitim Müdürlükleri vasıtası ile her yıl nisan ayında kutlanan İnternet haftası etkinlikleri kapsamında birçok okulda bilinçlendirme seminerleri yapılmaktadır. Milli Eğitim Bakanlığı tarafından, eğitim ve öğretimde fırsat eşitliği sağlamak amacıyla hayata geçirilen "Fırsatları Artırma ve Teknolojiyi İyileştirme Hareketi" (FATİH) projesi beş ana bileşenden oluşmaktadır. Bunlardan biri de bilinçli, güvenli, yönetilebilir ve ölçülebilir BT kullanımının sağlanmasıdır. Bu çerçevede çeşitli eğitim seminerleri düzenlenmiştir ("MEB Fatih Projesi", 2015).

MEB tarafından yürütülen bu çalışmaların yanı sıra, MEB'de görevli uzmanlarla yapılan görüşmelerde belirli dönemlerde İl ve İlçe Milli Eğitim Müdürlüklerine güvenli İnternet kullanımı konularında bilinçlendirme seminerleri yapılması ile ilgili genelgeler gönderildiği belirtilmiştir.

Yapılan görüşmelerde illere gönderilen genelgelere ek olarak güvenli İnternet kullanımı ile ilgili kompozisyon yarışmalarının düzenlendiği, öğretmenlere yönelik siber güvenlik konusunda seminerler verildiği ve 59493 öğretmenin bu seminerlere katıldığına ilişkin görüşler kaydedilmiştir.

Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı tarafından düzenlenen “Aile Eğitim Programı” kapsamında seminerler düzenlenmiştir. Aile eğitimi programı, aile eğitimi ile ilgili temel ihtiyaçları karşılamak üzere beş alanda toplam 26 modülden oluşmuştur. Bu alanlardan biri de medya alanıdır. Medya alanında medyayı tanımak, medyayı kavramak, bilinçli medya kullanımı ve aile ve İnternet olmak üzere dört modül yer almaktadır. Bu modüllerle aile üyelerinin medya karşısında hem bilişsel hem duyuşsal hem estetik hem de etik açıdan yetişmiş güçlü bireyler olmaları sağlanmaya çalışılmıştır. Böylelikle aile üyelerinin medyanın imkânlarından üst düzeyde faydalanırken, karşılaşılabilecekleri riskleri de en aza indirgeyebilecek bilgi ve beceriye sahip olmaları amaçlanmıştır (“AEP”, 2015). Ayrıca Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü ile UNICEF Türkiye tarafından düzenlenen Ulusal Çocuk Hakları Forumu kapsamında çeşitli seminerler ve eğitimler düzenlenmiştir (“Ulusal Çocuk Hakları Forumu”, 2015).

İç İşleri Bakanlığı desteğiyle Mutlu Çocuklar Derneği “Mutlu Çocuk Mutlu Aile” projesini 2011 yılında hayata geçirmiştir. Proje kapsamında çocukların teknolojiyi doğru kullanabilmesi konusunda farkındalık oluşturma ve bu bağlamda ebeveynleri ve öğretmenleri sorumlulukları hakkında bilinçlendirmek amaçlanmıştır. Gerçekleştirilen projede 16 okulda toplam 80 adet seminer verilmiştir. Yapılan seminerler sonrasında akademisyenler, öğretmenler ve velilerle çalıştaylar yapılmıştır (“BİAK”, 2012). Ayrıca İl Emniyet Müdürlüğü bünyesindeki Siber Suçlarla Mücadele Şube Müdürlüğü tarafından hemen her ilde farklı kademelerde çocuklara bilinçlendirme seminerleri düzenlenmektedir. Bunun yanı sıra İzmir Valiliği, İzmir İl Emniyet Müdürlüğü ve İzmir İl Milli Eğitim Müdürlüğü’nün işbirliğinde “Güvenli İnternet Kullanımı ve Bilişim Suçları Hakkında Farkındalık Yaratma Projesi” hayata geçirilmiştir. Bu proje kapsamında güvenli İnternet kullanımı, bilişim suçları ve bilgisayar/İnternet güvenliği konularında farkındalık oluşturmak amaçlanmıştır. Bu bağlamda İzmir genelinde toplamda 30 ilçede eğitimler verilmiştir (“GİKP”, 2013). Ayrıca İçişleri Bakanlığına bağlı Asayiş Dairesi Başkanlığı bünyesinde bulunan Çocuk Şube Müdürlüklerince her ilde güvenli İnternet kullanımı konusunda belirli aralıklarla bilinçlendirme seminerleri düzenlenmektedir.

Devlet Planlama Teşkilatı sorumluluğunda yürütülen e-Dönüşüm Türkiye Projesi ile eğitim, çalışma, sağlık, ticaret vb. birçok alanda bilgi toplumunun gerektirdiği değişime uyum sağlayabilmek için birçok çalışma gerçekleştirilmiştir. Bu çalışmalardan biri de Teknoloji ve Tasarım Merkezi Derneği tarafından yürütülen “Eğitimde Bilişim ve İnternet Kültürü Oluşturma” projesidir (“BİAK”, 2012). Proje kapsamında, bilişim teknolojilerinin eğitim, öğretim ve yönetimde kullanılmasına yönelik birçok etkinlik uygulamaya koymuştur.

Yeşilay ve Uluslararası Sosyal Medya Derneği’nin (USMED) işbirliği ile sosyal medyanın güvenli kullanımı ve sosyal medya bağımlılığının önlenmesi amacıyla “Yeşilay Sosyal Medya Okulu” eğitimleri verilmiştir. Bu eğitimlerin belediyeler aracılığı ile tüm İstanbul’u kapsayacak şekilde 80 dakikalık eğitim programı gençlere ve genç yetişkinlere uygulanması hedeflenmiştir. Eğitimler kapsamında özellikle gençlerin sosyal medyayı güvenli ve etkin kullanımları ile ilgili öneriler ile sosyal medyanın kullanım alanları ile ilgili bilgiler sunulmuştur (“Yeşilay”, 2015).

Birçok akademisyen tarafından güvenli İnternet kavramı farklı açılardan değerlendirilmiş ve bu doğrultuda bilimsel çalışmalar gerçekleştirilmiştir. Bu çalışmaların özellikle İnternet bağımlılığı (Young, 2004; Aksoy, 2015), siber zorbalık (Piotrowski, 2012; Holfeld, 2014), uygunsuz içerikler (Subrahmanyam ve Greenfield, 2008; Aydın, 2011) ve genel olarak İnternet riskleri (Peker, 2014; Henkoğlu, Mahiroğlu ve Keser, 2015) ile ilgili olduğu görülmektedir.

2.2. Etkinlikler

Türkiye’de düzenlenen güvenli İnternet konulu etkinlikler incelendiğinde Güvenli İnternet Günü, Güvenli İnternet Forumu, Ulusal Çocuk Forumu, Uluslararası Teknoloji Bağımlılığı Kongresi ve Uluslararası Risk Altında ve Korunması Gereken Çocuklar Sempozyumu gibi etkinliklerin öne çıktığı görülmüştür.

Güvenli İnternet Günü, her yılın şubat ayında Avrupa Birliği Güvenli İnternet Programı tarafından kurulan Avrupa Güvenli İnternet Merkezleri Ağı (INSAFE) tarafından organize edilmektedir. Organizasyonda 70’den fazla ülkeden; okullar, sivil toplum örgütleri, şirketler, yönetimler gibi birçok çevreden katılımcıların bulunduğu geniş bir kitle yer almaktadır. Düzenlenen etkinliklerde her yıl bir tema seçilerek çeşitli etkinliklerle bu tema ele alınmaktadır. Türkiye, ilk kez 2010 yılında İnternet Geliştirme Kurulu’nun koordinesinde Güvenli İnternet Günü’nü kutlamıştır. Bu kapsamda çeşitli üniversitelerden akademisyenler, sektörün önde gelen temsilcileri, kamu görevlileri, sivil toplum örgütleri gibi birçok katılımcı İnternet’in güvenli kullanımı ile ilgili konuları tartışmak için bir araya gelmiştir. 2010 yılından bugüne Güvenli İnternet Günü farklı temalarla her yıl kutlanmaktadır. Güvenli İnternet Günü kapsamında her yıl güvenli İnternet kullanımı çerçevesinde, “Paylaşmadan önce düşün”, “Birlikte dünyayı keşfedin, güvenle!” gibi bir tema seçilmiştir (“INSAFE”, 2015).

Güvenli İnternet Forumu, 2004 yılından beri düzenlenmektedir. Bu konferansta güvenli İnternet kullanımı farklı boyutlarıyla ele alınıp tartışılmaktadır. Sadece Avrupa’dan değil dünyanın farklı ülkelerinden kamu ve özel sektör çalışanları ile sivil toplum temsilcileri katılmaktadır. Her yıl farklı bir başlığın ele alındığı konferansta; genellikle İnternet riskleri ve bu risklerle başa çıkma yolları ele alınmıştır (“SIF”, 2015).

Ulusal Çocuk Forumu, Dünya Çocuklar Günü kapsamında Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü ile UNICEF Türkiye işbirliği ile düzenlenen bir etkinliktir. 2011 yılında 12. si “Türkiye’de Bilgi-İletişim Teknolojileri ile Çocuk ve Gençler Üzerindeki Etkisi” temasıyla düzenlenmiştir. Birçok alan uzmanı tarafından konferanslar ve çalıştaylar düzenlenmiştir. Tüm illerden bir kız ve bir erkek çocuk hakları komitesi temsilcisi de forum kapsamındaki etkinliklere katılmıştır. Ulusal çocuk formu her yıl farklı temalarla gerçekleştirilmeye devam etmektedir (“BİAK”, 2012).

Uluslararası Teknoloji Bağımlılığı Kongresi, ilk kez 2012 yılında düzenlenmiş olup, teknoloji bağımlılığı ile ilgili farkındalığı artırmak, konu ile ilgili problemleri ve çözümleri tartışmak amaçlamıştır. Kongrede teknoloji bağımlılığı farklı boyutlarıyla değerlendirilmeye çalışılmıştır (“UTBK”, 2012).

Uluslararası Risk Altında ve Korunması Gereken Çocuklar Sempozyumu, Emniyet Genel Müdürlüğü tarafından her yıl farklı temalarda düzenlenmektedir. 2012 yılında dördüncüsü düzenlenen sempozyumda ise “Çocuk ve Bilişim” tema olarak seçilmiştir. Sempozyumda İnternet bağımlılığı, güvenli bilişim teknolojileri, İnternet’te çocuk istismarı gibi konular tartışılmıştır. Sempozyuma 41 farklı ülkeden yaklaşık 800 katılımcı dahil olmuştur. Sempozyumun İnternet’te çocuk istismarı, İnternet bağımlılığı, bilişim teknolojilerinin etkin kullanımı ve güvenli bilişim teknolojilerinin kullanımı olmak üzere dört alt teması vardır (“TBMM”, 2012).

Yeşilay ve BTK arasında yapılan iş birliği neticesinde “İnternet’in Bilinçli Kullanımı ve Teknoloji Bağımlılığı Çalıştayı” düzenlenmiştir. Çalıştay kapsamında bireysel ve kurumsal olarak dijital haklar ve sorumluluklar, güvenli İnternet kullanımı ile ilgili bilinçlendirmeye yönelik uygulamalar ve önerilerin yer aldığı bir rapor hazırlanmıştır (“Yeşilay”, 2014). Çalıştay ile ilgili TİB’de görevli

uzman ile yapılan görüşmelerde, çalıştay sonunda faydalı bir raporun ortaya çıktığı yönünde görüşler alınmıştır.

Güvenli İnternet kullanımı hakkında bilimsel anlamda da toplantılar ve çalıştaylar gibi etkinlikler gerek yurt içinde gerekse yurt dışında düzenlenmiştir. Yurt dışında yapılan toplantılara Türkiye’den de temsilcilerin katılmıştır. Bu toplantılarda dünya genelindeki durum uzmanlar tarafından değerlendirilmiş ve deneyimler paylaşılmıştır.

2.3. Farkındalık ve tanıtım kampanyaları

Türkiye’de Güvenli İnternet Günü kapsamında İnternet’in güvenli kullanımı konusunda bazı spot filmler hazırlanmıştır. “Cem ve İnternet”, “Klaus nerede” adlı videolar bunlardan bazılarıdır. Benzer şekilde İnternet sektörünün önde gelen büyük firmaları tarafından güvenli İnternet günü etkinlikleri çerçevesinde farkındalık yaratabilmek adına ücretsiz bir şekilde reklam kampanyaları düzenlenerek konuya dikkat çekilmeye çalışılmıştır.

Telekomünikasyon İletişim Başkanlığı tarafından, “Gerçekten sen kimsin?”, “İnternet’te siber tuzaklar”, “Bilgilerini sakla, tehlikelerden korun!” gibi ondan fazla eğitici video hazırlanmış ve kurumun resmi web sayfasında yayınlanmıştır. Emniyet Genel Müdürlüğü tarafından da siber suçlar hakkında kamu spot filmi hazırlanmıştır. Ayrıca birçok üniversite tarafından güvenli İnternet kullanımı konusunda projeler geliştirilmiş ve bu projeler kapsamında çeşitli tanıtım filmleri hazırlanmıştır. Turgut Özal Üniversitesi tarafından hayata geçirilen özellikle çocuklar başta olmak üzere, ebeveynlerin, öğretmenlerin ve yetişkin bireylerin İnternet’in güvenli, etkin ve üretime yönelik bilinçli kullanımı hakkındaki bilgi ve algı seviyelerinin yükseltilmesinin amaçlandığı AB projesi de bunlardan biridir.

Bazı televizyon kanalları da İnternet sektöründeki büyük şirketlerle işbirliği yaparak çeşitli sosyal sorumluluk projelerini hayata geçirmişlerdir. Bu kapsamda İnternet’in güvenli kullanımı konusunda bireylerin özel hayatlarında bilgisayarı ve İnternet’i daha güvenli kullanmaları amacıyla birçok tanıtım kampanyası gerçekleştirilmiştir. Bazı güvenli İnternet faaliyetleri münasebetiyle çocuk kanalları tarafından tanıtım amaçlı videolar hazırlanmış ve yayınlanmıştır. Milli Eğitim Bakanlığı tarafından hayata geçirilen FATİH projesi bünyesinde “Teknolojinin Doğru Kullanımı” temalı çeşitli tanıtım videoları hazırlanmış ve Eğitim Bilişim Ağı (EBA)’nda yayınlanmıştır.

TİB’de görevli uzman ile yapılan görüşmelerde tanıtım kampanyalarının TİB bünyesinde de gerçekleştirildiği belirtilmiştir. Bu kapsamda TİB ve TRT işbirliği ile TRT Türkiye’nin radyosunda programlar yapıldığı bu konuda farkındalık oluşturmak adına konunun uzmanlarının özellikle davet edildiği ve yapılan 50 bölümlük programların TRT’nin farklı kanallarında yayınlanmıştır.

2.4. Basılı ve görsel materyaller

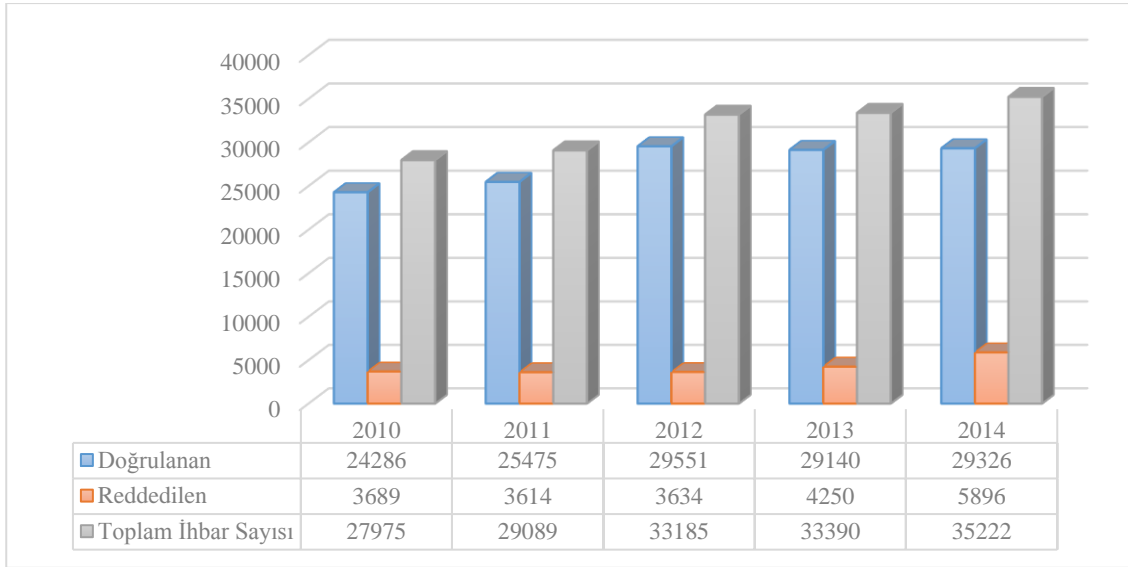
Güvenli İnternet kullanımı hakkında Türkiye’de kullanılan basılı ve görsel materyallere bakıldığında TİB tarafından hazırlanan “Güvenli İnternet Kullanımı İçin Tavsiyeler” adlı kitapçık bu konudaki yapılmış geniş bir kitleye ulaştırılan ilk örneklerdendir. Milli Eğitim Bakanlığı tarafından onaylanan ve Ulaştırma, Denizcilik ve Haberleşme Bakanlığı’nın da maddi olarak desteklediği kitapçık 2010 yılında on iki milyon adet basılmış ve ilköğretim öğrencilerine öğretmenlerine dağıtılmıştır. Ek olarak hazırlanan kitapçık dijital hale getirilerek e-kılavuz halinde TİB’in resmi web sayfasında ve TİB tarafından düzenlenmiş www.guvenliweb.org.tr adlı web sayfasında yayınlanmıştır. Bunun dışında “Ailenizin Afacan Çocuğu: İnternet” ve “İnternet Kafe

Denetim Eğitimi” isimli e-kılavuzlarda TİB’in resmi web sayfasında yayınlanmıştır. TİB tarafından hazırlanan bilgilendirme kartları hem TİB’in resmi web sayfasında hem de çok sayıda kamu kurumunun ve özel kuruluşların web sayfasında yayınlanmıştır. Hazırlanan bilgilendirme kartlarında, çocuklar için pratik öneriler, aileler için pratik bilgiler, sosyal ağ kuralları gibi güvenli İnternet konusunda birçok konuda öneri yer almaktadır. Güvenli İnternet günü kapsamında 2010 yılında gerçekleştirilen etkinliklerde TİB tarafından “İnternet’in Güvenli Kullanımı İçin Anne-Babalara Öneriler” isimli kitapçık hazırlanmış ve katılımcılara dağıtılmıştır. Benzer etkinliklerin yanı sıra güvenli İnternet kullanımı ile ilgili broşür, afiş ve diğer materyaller TİB tarafından hazırlanmış ve ücretsiz olarak Türkiye genelinde dağıtılmıştır. Bunun yanı sıra İnternet Geliştirme Kurulu ve sivil toplum kuruluşları tarafından da çeşitli materyaller hazırlanmıştır (“BİAK”, 2012). İnternet Geliştirme Kurulu bünyesinde, güvenli İnternet kullanımı için temel ipuçlarının, İnternet’te yaşanabilecek dolandırıcılık olaylarında dikkat edilmesi gerekenlerin, çocuklar için güvenli İnternet kullanımı ve oyun önerilerinin yer aldığı kitapçık hazırlanmıştır. Kitapçığın dijital hali İGK’nin resmi web sayfasında yayınlanmıştır. FATİH projesinin ana bileşenlerinden biri de bilinçli, güvenli, yönetilebilir ve ölçülebilir BT kullanımının sağlanmasıdır. Bu kapsamda konu ile ilgili birçok çalışma yapılmış, öğrencilere ve öğretmenlere ulaştırılmıştır.

2.5. İhbar hattı

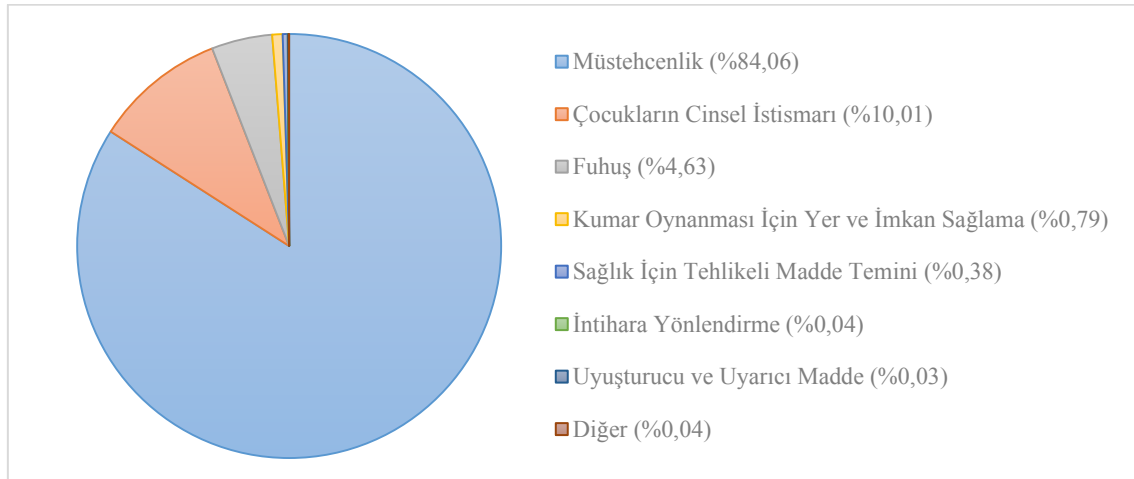
Türkiye de İnternet ihbar hattı, 2007 yılında TİB tarafından yapılan 5651 sayılı “İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesi ve Bu Yayınlar Yoluyla İşlenen Suçlarla Mücadele Edilmesi” hakkındaki kanunun 10. Maddesinin 4. Fıkrasının (d) bendi uyarınca kurulmuştur. Bu tarihten itibaren “www.ihbarweb.org.tr” web sayfası, 0312 582 82 82 nolu telefon veya 1199 kısa mesaj servisi, yasa dışı içerikleri ihbar etmek isteyen kullanıcıların hizmetine sunulmuştur. İhbar merkezine gelen şikâyetler doğrultusunda öncelikle “uyar-kaldır” yöntemi ile sadece şikâyete neden olan içeriğin kaldırılması sağlanmaya çalışılmıştır. Bu şekilde düzenlemelerin yapılamadığı durumlarda ise ilgili sayfaya erişim engellenmiştir. Bu kapsamda bilgi ihbar merkezine 2014 yılı içerisinde 892.853 şikâyet gönderilmiştir (“BTK Faaliyet Raporu”, 2014). BTK’ye bağlı TİB’de görevli bir uzmanla yapılan görüşmelerde de ihbar hattının yoğun bir şekilde şikâyetler aldığı belirtilmiştir.

Bilgi ihbar merkezi 2011 yılında Litvanya’nın başkenti Vilnius’da gerçekleşen Uluslararası İnternet İhbar Merkezleri Birliği (INHOPE) Genel Kurulu’nda yapılan oylamayla birliğe kabul edilmiştir. Uluslararası İnternet ihbar merkezleri birliği, İnternet’teki yasadışı içerikleri engellenmek için ihbar hatlarını oluşturmak ve bu hatların birbirleri ile işbirliği içinde çalışmasını sağlamak amacıyla Avrupa Birliği’nin “Güvenli İnternet Eylem Planı” çerçevesinde kurulmuştur. İhbar merkezine kurulduğu yıldan itibaren gelen ihbarların sayısına ilişkin bilgiler, Şekil 1’de görülmektedir.

Şekil 1: Yıllara göre ihbar sayısı (“BTK Faaliyet Raporu”, 2014)

Şekil 1’e bakıldığında 2010-2015 yılları arasında ortalama olarak yıllık otuz binin üzerinde şikâyet olduğu görülmektedir. Bilgi ihbar merkezinin kurulduğu 2007 yılından bu yana yıllık alınan ihbar sayısında on iki binin üzerinde bir artış olmuştur. 2014 yılına kadar yapılan engellemelerin, suç türlerine göre oranları da Şekil 2’de verilmiştir.

Şekil 2: Engellemelerin suç türlerine göre dağılımı (“TİB”, 2014)

Şekil 2 incelendiğinde engellemelerin büyük bir kısmının müstehcenlik, ikinci olarak ise çocukların cinsel istismarı suç türlerinden kaynaklanan engellemeler olduğu görülmektedir.

2.6. Teknik ve yasal önlemler

Güvenli İnternet kullanımında alınan teknik önlemler arasında filtreleme ve erişimi engelleme yöntemleri ön plana çıkmıştır. Türkiye’de filtreleme işlemleri BTK bünyesinde bulunan TİB tarafından 5651 sayılı kanun çerçevesinde kurulan bilgi ihbar merkezi tarafından 2007’de yürürlüğe girmiştir. Bilgi ihbar merkezine aşağıdaki nedenlerden dolayı gelen şikâyetler neticesinde filtreleme ve erişimi engelleme işlemleri gerçekleştirilmiştir (“Bilgi İhbar Merkezi”, 2015) :

- 5237 sayılı Türk Ceza Kanununda yer alan;
 - İntihara yönlendirme (madde 84),
 - Çocukların cinsel istismarı (madde 103, birinci fıkra),

- Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını kolaylaştırma (madde 190),
- Sağlık için tehlikeli madde temini (madde 194),
- Müstehcenlik (madde 226),
- Fuhuş (madde 227),
- Kumar oynanması için yer ve imkân sağlama (madde 228), suçları,
- 25.7.1951 tarihli ve 5816 sayılı Atatürk Aleyhine İşlenen Suçlar Hakkında Kanunda yer alan suçlar,
- 7258 sayılı Futbol ve Diğer Spor Müsabakalarında Bahis ve Şans Oyunları Düzenlenmesi Hakkında Kanunda yer alan suçlar,
- 5651 sayılı Kanunun 9'uncu maddesine göre kişilik hakkının ihlali,
- 5651 sayılı Kanunun 9/A maddesine göre özel hayatın gizliliğinin ihlali,
- 6362 sayılı Kanunun 109'uncu maddesinde yer alan suçlar,
- 4733 sayılı Kanunun 8'inci maddesinin beşinci fıkrasının (k) bendinde yer alan ürünlerin İnternet ortamında satışının yapılması,
- 1262 sayılı Kanunun 18'inci maddesinde yer alan ürünlerin İnternet ortamında satışının yapılması, hallerinde ilgili mercilerce erişim engelleme kararı verilebilir. ihbarweb.org.tr adresi üzerinden ilgili şikayetler gerçekleştirilebilir.

TİB'de görevli uzman ile yapılan görüşmelerde 5651 sayılı kanundan önce güvenli İnternet kullanımı ile ilgili yasal düzenlemelerde eksiklik olduğu görüşü belirlenmiştir. Ayrıca yapılan görüşmede 2007 yılında yürürlüğe giren 5651 sayılı kanun ile güvenli İnternet kullanımı konusundaki farkındalığın arttığı ve bu konudaki çalışmaların hızlandığı belirtilmiştir.

Türkiye'de güvenli İnternet konusunda yapılan bir diğer düzenleme de 2011 yılında faaliyete giren güvenli İnternet hizmetidir ("BİAK", 2012). Belirtilen yasal düzenleme çerçevesinde 2011 yılından itibaren Türkiye'deki tüm İnternet servis sağlayıcıları tarafından ücretsiz olarak güvenli İnternet hizmeti sunulmuştur. Bu bağlamda İnternet kullanıcılarına istedikleri takdirde aile ve çocuk profili olmak üzere iki farklı profil seçme hakkı verilmiştir. Kullanılacak profillerin özelliklerini ve kapsamalarını belirlemek için akademisyenlerin ve sivil toplum temsilcilerin yer aldığı "Çocuk ve Aile Profil Kriterleri Çalışma Kurulu" adlı bir kurul oluşturulmuştur. On bir kişiden oluşan bu kurulda Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü, Aile ve Toplum Hizmetleri Genel Müdürlüğü gibi kurumlardan daire başkanları, sivil toplum örgütlerinden temsilciler ve akademisyenler yer almaktadır. Belirlenen kriterler doğrultusunda web sayfalarının hangi profile bulunduğu belirlenmiştir. İnternet kullanıcılarının güvenli İnternet profilleri hakkında bilgi edinebilecekleri, profil testlerini yapabilecekleri bir portal olarak www.guvenlinet.org.tr adresi oluşturulmuştur. Aynı adres üzerinden web sayfası yöneticileri de kendi web sayfalarının buldukları profilleri sorgulanabilmekte ve gerekli durumlarda itiraz edebilmektedir ("BTK Faaliyet Raporu", 2011).

TİB'de görevli uzman ile yapılan görüşmede güvenli İnternet hizmetinin çıkış noktasının ihbarweb.org.tr adresine gelen şikayetler olduğu ve bu şikayetler doğrultusunda güvenli İnternet hizmetinin geliştirildiği belirtilmiştir.

MEB tarafından 2015 yılında yapılan ortaöğretim kurumları disiplin yönetmeliğinde disiplin cezası gerektiren davranışlar arasında bilişim araçları ve sosyal medya kullanımı ile ilgili maddeler de eklenmiştir. Disiplin cezaları arasında; 1-5 gün arasında kısa süreli okuldan uzaklaştırma, okul değiştirme ve örgün eğitimin dışına çıkarma cezası yer almaktadır ("OKY", 2015).

MEB Bilgi İşlem Daire Başkanlığı tarafından okullarda kullanılan İnternet hattında gerçekleşmesi muhtemel tehditleri engellemek, İnternet trafiğini yönetebilmek için saldırı tespit ve koruma

sistemleri, güvenlik duvarları, içerik filtreleme sistemleri vb. uygulamalar kullanılmaktadır. Bu nedenle okullarda bulunan bilişim teknolojileri sınıfındaki bilgisayarlar veya sınıflardaki etkileşimli tahtalardan İnternet bağlantısı gerçekleştirildiğinde öğrenciler ve öğretmenler MEB tarafından filtelenmiş olan İnternet bağlantısını kullanmaktadır (“MEB”, 2012).

Türkiye’de özellikle çocukların ve gençlerin güvenli İnternet kullanımlarını sağlamak için yapılan çalışmalar, doküman incelemesi sonunda; bilinçlendirme seminerleri, etkinlikler, farkındalık ve tanıtım kampanyaları, basılı ve görsel materyaller, ihbar hattı, teknik ve yasal önlemler olmak üzere altı başlık altında organize edilen çalışmalar Tablo 2’de özetlenmiştir.

Tablo 2: Türkiye’de Güvenli İnternet Kullanımına Yönelik Gerçekleştirilen Faaliyetler

BİLİNÇLENDİRME SEMİNERLERİ		
Yıl / Periyot	Faaliyeti Gerçekleştiren Kurum/Birim	Açıklama
2011	BTK	20 ilde farklı yaş gruplarından yaklaşık olarak 30000 kişiye 200’ün üzerinde seminer verilmiştir.
2012 / 2013 / 2014	BTK	Türkiye’nin 100’den farklı yerinde çocuklar ve ebeveynler öncelikli olmak üzere farklı yaş gruplarında katılımcılara seminerler verilmiştir.
2013	BTK	“İnternet Kafeler ve Sorunları” paneli BTK tarafından düzenlenmiştir.
2011-2015	MEB Özel Eğitim ve Rehberlik Genel Müdürlüğü	“7-19 Yaş Aile Eğitimi Programı” çerçevesinde 6.742 rehber öğretmen yetiştirilmiştir. Bu rehber öğretmenler aracılığıyla 321.458 ebeveyne ulaşılmış ve İnternet kullanımını da kapsayan birçok seminer düzenlenmiştir
2010-2012	MEB	Eğitim Ortamlarında Şiddetin Önlenmesi ve Azaltılması Strateji ve Eylem Planı, Bağımlılık Yapıcı Maddeler ve Bağımlılıkla Mücadelede Ulusal Politika ve Strateji Belgesi’nin Uygulanması İçin Eylem Planı hayata geçirilmiştir.
2013	MEB	“İnternet Salonu ve Yöneticileri Uyum Eğitimi Semineri” kapsamında Türkiye’nin çeşitli illerinden katılımcılara seminer verilmiştir.
Her Yıl	MEB İl Milli Eğitim Müdürlükleri	Her yıl nisan ayında kutlanan İnternet haftası etkinlikleri kapsamında birçok okulda bilinçlendirme seminerleri yapılmaktadır.
	MEB	FATİH projesinin ana bileşenlerinden biri olan bilinçli, güvenli, yönetilebilir ve ölçülebilir BT kullanımının sağlanmasıdır. Bu çerçevede çeşitli eğitim seminerleri düzenlenmiştir.
2010	Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı	“Aile Eğitim Programı” kapsamında seminerler düzenlenmiştir.
Her Yıl	Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü ve UNICEF	Ulusal Çocuk Hakları Forumu kapsamında çeşitli seminerler ve eğitimler düzenlenmiştir.
2011	İç İşleri Bakanlığı ve Mutlu Çocuklar Derneği	16 okulda toplam 80 adet seminer verilmiştir. Yapılan seminerler sonrasında akademisyenler, öğretmenler ve velilerle çalıştaylar yapılmıştır.
2012	Devlet Planlama Teşkilatı ve Teknoloji ve Tasarım Merkezi Derneği	“Eğitimde Bilişim ve İnternet Kültürü Oluşturma” projesi kapsamında seminerler ve etkinlikler düzenlenmiştir.
2013-2014	Yeşilay ve Uluslararası Sosyal Medya Derneği	“Yeşilay Sosyal Medya Okulu” konulu eğitimler verilmiştir.

ETKİNLİKLER

Yıl / Periyot	Etkinlik Adı	Açıklama
Her Yıl	Güvenli İnternet Günü	Türkiye ilk kez 2010 yılında İnternet Geliştirme Kurulu’nun koordinesinde Güvenli İnternet Günü’nü kutlamıştır. Bu kapsamda çeşitli üniversitelerden akademisyenler, sektörün önde gelen temsilcileri, kamu görevlileri, sivil toplum örgütleri gibi birçok katılımcı İnternet’in güvenli kullanımı ile ilgili konuları tartışmak için bir araya gelmiştir.
Her Yıl	Güvenli İnternet Forumu	2004 yılından beri düzenlenmektedir. Bu konferansta güvenli İnternet kullanımı farklı boyutlarıyla ele alınıp tartışılmaktadır. Sadece Avrupa’dan değil dünyanın farklı ülkelerinden kamu ve özel sektör çalışanları ile sivil toplum temsilcileri katılmaktadır.
2011	Ulusal Çocuk Forumu	Dünya Çocuklar Günü kapsamında Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü ile UNICEF Türkiye işbirliği ile düzenlenen bir etkinliktir. 2011 yılında 12. si “Türkiye’de Bilgi-İletişim Teknolojileri ile Çocuk ve Gençler Üzerindeki Etkisi” temasıyla düzenlenmiştir. Birçok alan uzmanı tarafından konferanslar ve çalıştaylar düzenlenmiştir.
Her Yıl	Uluslararası Teknoloji Bağımlılığı Kongresi	İlk kez 2012 yılında düzenlenmiş olup, teknoloji bağımlılığı ile ilgili farkındalığı artırmak, konu ile ilgili problemleri ve çözümleri tartışmak amaçlanmıştır.
2012	Uluslararası Risk Altında ve Korunması Gereken Çocuklar Sempozyumu	2012 yılında 4’üncüsü düzenlenen sempozyumda ise “Çocuk ve Bilişim” tema olarak seçilmiştir. Sempozyumda İnternet bağımlılığı, güvenli bilişim teknolojileri, İnternet’te çocuk istismarı gibi konular tartışılmıştır. Sempozyuma 41 farklı ülkeden yaklaşık 800 katılımcı dahil olmuştur.
2014	İnternet’in Bilinçli Kullanımı ve Teknoloji Bağımlılığı Çalıştayı	Yeşilay ve BTK arasında yapılan iş birliği neticesinde “İnternet’in Bilinçli Kullanımı ve Teknoloji Bağımlılığı Çalıştayı” düzenlenmiştir. Çalıştay kapsamında bireysel ve kurumsal olarak dijital haklar ve sorumluluklar, güvenli İnternet kullanımı ile ilgili bilinçlendirmeye yönelik uygulamalar ve önerilerin yer aldığı bir rapor hazırlanmıştır.

FARKINDALIK VE TANITIM KAMPANYALARI

Tür	Kurum / Birim / Etkinlik	Açıklama
Spot Filmler	Güvenli İnternet Günü	“Cem ve İnternet”, “Klaus nerede” adlı videolar bunlardan bazılarıdır. Benzer şekilde İnternet sektörünün önde gelen büyük firmaları tarafından güvenli İnternet günü etkinlikleri çerçevesinde farkındalık yaratabilmek adına ücretsiz bir şekilde reklam kampanyaları düzenlenerek konuya dikkat çekilmeye çalışılmıştır.
Eğitici Videolar	TİB	Telekomünikasyon İletişim Başkanlığı tarafından, “Gerçekten sen kimsin?”, “İnternet’te siber tuzaklar”, “Bilgilerini sakla, tehlikelerden korun!” gibi ondan fazla eğitici video hazırlanmış ve kurumun resmi web sayfasında yayınlanmıştır.
Kamu Spotu	Emniyet Genel Müdürlüğü	Emniyet Genel Müdürlüğü tarafından da siber suçlar hakkında kamu spot filmi hazırlanmıştır.

Tür	Kurum / Birim / Etkinlik	Açıklama
Spot Filmler	Turgut Özal Üniversitesi	Turgut Özal Üniversitesi tarafından hayata geçirilen özellikle çocuklar başta olmak üzere, ebeveynlerin, öğretmenlerin ve yetişkin bireylerin İnternet'in güvenli, etkin ve üretime yönelik bilinçli kullanımı hakkındaki bilgi ve algı seviyelerinin yükseltilmesinin amaçlandığı AB projesi kapsamında spot filmler hazırlanmıştır.
Tanıtım Videoları	MEB	Milli Eğitim Bakanlığı tarafından hayata geçirilen FATİH projesi bünyesinde "Teknolojinin Doğru Kullanımı" temalı çeşitli tanıtım videoları hazırlanmış ve Eğitim Bilişim Ağı (EBA) 'nda yayınlanmıştır.
Radyo Programları	TİB ve TRT	TİB ve TRT işbirliği ile TRT Türkiye'nin radyosunda, farkındalık oluşturmak adına konunun uzmanlarının özellikle davet edildiği ve 50 bölümlük programlar yapılmış ve bu programlar TRT'nin farklı kanallarında yayınlanmıştır.

BASILI VE GÖRSEL MATERYALLER

Yıl	Kurum / Birim	Açıklama
2010	TİB	TİB tarafından hazırlanan "Güvenli İnternet Kullanımı İçin Tavsiyeler" adlı kitapçık GİK konusunda yapılmış ve geniş bir kitleye ulaştırılan ilk örneklerdendir.
2010	TİB	"Ailenizin Afacan Çocuğu: İnternet" ve "İnternet Kafe Denetim Eğitimi" isimli e-kılavuzlarda TİB'in resmi web sayfasında yayınlanmıştır.
2010	TİB	Güvenli İnternet günü kapsamında 2010 yılında gerçekleştirilen etkinliklerde TİB tarafından "İnternetin Güvenli Kullanımı İçin Anne-Babalara Öneriler" isimli kitapçık hazırlanmış ve katılımcılara dağıtılmıştır.
2012	İGK	İnternet Geliştirme Kurulu (İGK) bünyesinde, güvenli İnternet kullanımı için temel ipuçlarının, İnternet'te yaşanabilecek dolandırıcılık olaylarında dikkat edilmesi gerekenlerin, çocuklar için güvenli İnternet kullanımı ve oyun önerilerinin yer aldığı kitapçık hazırlanmıştır.

GİK İLE İLGİLİ GÖRSEL MATERYALLERİN YER ALDIĞI WEB SAYFALARI

Kurum / Birim	Web Sayfası	Sayfanın İçeriği
MEB	etwinning.meb.gov.tr	İnternet ortamında uyulması gereken etik kurallar tanıtılmış ve bilgi güvenliği ile bilişim suçları ile ilgili sunumlar paylaşılmıştır.
MEB	www.eba.gov.tr	Güvenli İnternet kullanımı konusunda çeşitli materyaller, görseller ve sunumlar yer almaktadır.
TÜBİTAK	www.bilgimikoruyorum.org.tr	Bilgi güvenliği ile ilgili temel bilgiler, bilgisayar ve erişim güvenliği, İnternet ve ağ güvenliği başlıkları altında içerikler yer almaktadır.
BTK/TİB	www.guvenliweb.org.tr	Aileler ve eğitimcilere yönelik tavsiyeler, örnek sunumlar, e-kitapçıklar ve güvenli İnternet konulu eğitici videolar içeriği oluşturmaktadır.
BTK/TİB	www.guvenlinet.org.tr	Güvenli İnternet hizmeti ile ilgili eğitici animasyonlara, videolara ve ailelere tavsiyelere yer verilmiştir.

BTK/TİB	www.guvenlicocuk.org.tr	Çocuklar için hazırlanmış bazı oyunlar, ziyaretçilerin görüşlerinin yer aldığı bir pano, İnternet kullanımı ile ilgili çocuklara yönelik tavsiyeler, bilgisayar ve İnternet güvenliği hakkındaki gelişmelere yer verilmiştir.
Kurum / Birim	Web Sayfası	Sayfanın İçeriği
İGK	www.internetkurulu.org	İnternet geliştirme kurulunun görevleri, mevzuat bilgileri, eğitici sunumlar, güvenli İnternet hizmetine ilişkin bilgiler ve ailelere tavsiyeler vardır.
Özel Sektör	www.guvenliinternet.org	Ebeveynler için tavsiyeler, güvenli İnternet kullanımı hakkında genel bilgiler, İnternet’in güvenli kullanımına yardımcı olmak için bazı yazılım önerileri yer almaktadır.

İHBAR HATTI

Yıl	Kurum	Açıklama
2007	Telekomünikasyon İletişim Başkanlığı	2007 yılında TİB tarafından yapılan 5651 sayılı “İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesi ve Bu Yayınlar Yoluyla İşlenen Suçlarla Mücadele Edilmesi” hakkında kanununun 10. Maddesinin 4. Fıkrasının (d) bendi uyarınca kurulmuştur. Bu tarihten itibaren “www.ihbarweb.org.tr” web sayfası, 0312 582 82 82 nolu telefon veya 1199 kısa mesaj servisi, yasa dışı içerikleri ihbar etmek isteyen kullanıcıların hizmetine sunulmuştur. Bilgi ihbar merkezi 2011 yılında Litvanya’nın başkenti Vilnius’da gerçekleşen Uluslararası İnternet İhbar Merkezleri Birliği(INHOPE) Genel Kurulu’nda yapılan oylamayla birliğe kabul edilmiştir.

TEKNİK VE YASAL ÖNLEMLER

Yıl	Adı	Açıklama
2007	Bilgi İhbar Merkezi	Türkiye’de filtreleme işlemleri BTK bünyesinde bulunan TİB tarafından 5651 sayılı kanun çerçevesinde kurulan bilgi ihbar merkezi tarafından 2007’da yürürlüğe girmiştir.
2011	Güvenli İnternet Hizmeti	2011 yılından itibaren Türkiye’deki tüm İnternet servis sağlayıcıları tarafından ücretsiz olarak güvenli İnternet hizmeti sunulmuştur. Bu bağlamda İnternet kullanıcılarına istedikleri takdirde aile ve çocuk profili olmak üzere iki farklı profil seçme hakkı verilmiştir.
2015	MEB Ortaöğretim Kurumları Disiplin Yönetmeliği Değişikliği	2015 yılında yapılan bu değişiklik ile okullarda sosyal medya yoluyla işlenen suçlara verilecek disiplin cezaları belirlenmiştir. Bu okuldan 1-5 günlük uzaklaştırma, okul değiştirme ve örgün eğitim dışına çıkarma cezaları olarak çeşitlendirilmiştir.
	MEB’e Bağlı Okullarda İnternet Filtrelemesi	MEB Bilgi İşlem Daire Başkanlığı tarafından okullarda kullanılan İnternet hattında gerçekleşmesi muhtemel tehditleri engellemek, İnternet trafiğini yönetebilmek için saldırı tespit ve koruma sistemleri, güvenlik duvarları, içerik filtreleme sistemleri vb. uygulamalar kullanılmaktadır.

Tablo 2 incelendiğinde GİK ile ilgili bir çok kurumun ve derneğin faaliyetlerinin olduğu görülmektedir. Özellikle İnternet kullanımının yaygınlaşması ve İnternet kaynaklı yaşanan sıkıntıların artmasıyla birlikte bu konuda yapılan çalışmalar da artış gözlemlenmiştir. Uzmanlar ile yapılan görüşmeler ve doküman incelemesi sonuçları GİK konusunda birçok alanda çalışmalar yapıldığını ancak bu çalışmaların etkilerinin değerlendirilmesi ve yeterliği konusunda eksikliklerin olduğunu göstermiştir.

3. Tartışma Ve Sonuç

İnternet'in sunduğu sayısız fırsatın yanında getirdiği riskler güvenli İnternet kavramının ortaya çıkmasına neden olmuştur. Dünya çapında güvenli İnternet kullanımı ile ilgili çalışmalar bakıldığında ilk çalışmalardan biri 1992 yılında Amerika Birleşik Devletleri'nde İnternet kullanımını kütüphanelerde ve okullarda düzenlemeyi amaçlayan "Çocukları İnternet'te Koruma Yasası" olmuştur. Avrupa da ise 1999'da "Güvenli İnternet Programı" başlatılarak İnternet risklerine yönelik önlemlerin alınması ve güvenli İnternet kullanımı teşvik edilmeye çalışılmıştır (Çubukcu ve Bayzan, 2013). Güvenli İnternet kullanımına yönelik Türkiye'de yapılan uygulamalara bakıldığında ise farklı kurumlar tarafından bilinçlendirme seminerleri, etkinlikler, farkındalık ve tanıtım kampanyaları, basılı ve görsel materyaller, ihbar hattı ile teknik ve yasal önlemlerin gerçekleştirildiği görülmüştür.

Çocuklar İnternet'te karşılaştıkları algılamakta zorlanacakları bir konu veya İnternet riskleri ile karşılaştıklarında genellikle onu nasıl değerlendireceklerini ve başa çıkacaklarını bilememektedirler (Muslu ve Bolışık, 2009). Bu durum Türkiye'deki çocukların Avrupa ortalamasına göre en düşük düzeyde İnternet okuryazarlığına sahip olmaları (Kaşıkçı vd., 2014) ile açıklanabilir. Bunun yanı sıra Türkiye'de çocukların büyük bir bölümünün evlerinde İnternet erişimine sahip oldukları görülmektedir (Ayas ve Horzum, 2013; Hasdemir, 2013). Bu çerçevede çocukların çoğunun evlerinde istedikleri an erişebilecekleri İnternet aynı zamanda karşılaşabilecekleri İnternet risklerinin oranını da arttırmaktadır. Çocukların İnternet risklerine karşı bilinçlendirilmeleri ve benzer durumlarda nasıl bir yol izlemeleri gerektiğine ilişkin önceden alacakları eğitimler bu kapsamda oldukça önemli görülmektedir. Bilinçlendirme seminerleri ile ilgili önemli diğer bir nokta ise bu seminerlerin sadece çocuklara değil aynı zamanda sosyal çevrelerine de yapılması gerektiğidir. Nitekim çocuklar İnternet riskleri ile karşılaşmaları durumunda en çok yardımı sosyal çevrelerinden almaktadırlar (Lauricella, 2013; Tripp, 2011). Dolayısıyla güvenli İnternet kullanımı konusunda sadece çocukların değil aynı zamana sosyal çevrelerinin de bilinçlendirme çalışmalarına dahil edilmesi gerekmektedir. Burada asıl hedeflenmesi gereken İnternet'teki risklerle başa çıkabilmeyi ve korunma bilincini çocuklara kazandırabilmektir (Staksrud ve Livingstone, 2009). Güvenli İnternet kullanımında bireyin sahip olması gereken beceriler ve kullanması gereken başa çıkma stratejilerinin yanında konu ile ilgili yürütülen çalışmalar ve uygulamalarda önemli bir yere sahiptir (Livingstone, 2013). Bu kapsamda Türkiye'de yapılan çalışmalara bakıldığında MEB, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, İç İşleri Bakanlığı, BTK ve Yeşilay gibi üst düzeyde bir çok kurum tarafından bilinçlendirme çalışmaları yapılmıştır. Bazı çalışmalar belirli konferanslar ya da sempozyumlar bünyesinde tek oturumlar şeklinde yapılırken bazı çalışmaların birçok ilde geniş katılımcı kitleleriyle yapıldığı görülmektedir. Yapılan çalışmaların belirli bir organizasyon içerisinde yapılmadığı her kurumun kendi bünyesinde ve imkanları dahilinde bilinçlendirme seminerleri verdiği görülmektedir. Burada dikkat çekici sayılabilecek bir diğer nokta yapılan çalışmalar çoğunun süreklilik göstermeyişiştir. Halbuki hızlı gelişen İnternet teknolojileri ve uygulamaları karşısında, İnternet'in güvenli kullanımının devam edebilmesi için yapılan bilinçlendirme seminerlerinin de sürekli bir şekilde

yenilenmesi ve yapılması gerekmektedir. Aksi halde yapılan seminerlerin ortaya koyduğu yaklaşımların büyük bir kısmı kısa sürede yetersiz ve eksik kalacaktır.

Güvenli İnternet kullanımında yaşanan problemlerden biri de çocukların İnternet’te yaşadıkları problemleri utandıklarından, korktuklarından (Karahisar, 2014) veya yetişkinlerin İnternet kullanımını engelleyeceği düşüncesiyle genellikle başkalarıyla paylaşmaktan çekinmeleridir (Yenilmez ve Seferoğlu, 2013). Nitekim yapılan çalışmalar da İnternet riskleri ile ilgili problemler yaşayan çocukların yarısından daha azının yetişkinlerle durumu paylaştığını göstermektedir (Karahisar, 2014; Slonja ve Smith, 2008). Bu durum yaşanan problemin uzun süre devam etmesine neden olabilir (Beran ve Li, 2007). Dolayısıyla güvenli İnternet kullanımına yönelik gerçekleştirilecek etkinlikler çocukların karşılaştıkları İnternet riskleri konusunda yardım alabilecekleri ortamlar sunarken aynı zamanda konu ile ilgili farkındalıklarını da arttırmaktadır. Bu kapsamda özellikle her yıl düzenlenen “Güvenli İnternet Günü”, “Güvenli İnternet Forumu” ve “Uluslar arası Teknoloji Bağımlılığı Kongresi” gibi etkinlikler önemli görülmektedir. Ancak gerçekleştirilen bu etkinliklerin sadece düzenlenen il veya kurum ile sınırlı kalmayıp ülke genelinde birçok noktaya ulaşabilecek şekilde organize edilmesi daha etkili olabilir. Aynı zamanda her ilde bulunan üniversiteler ve sivil toplum örgütleri tarafından düzenli bir şekilde yapılan bu etkinlikleri sayısı ve kapsamı genişletebilir.

Güvenli İnternet kullanımı ile ilgili yapılan tüm çalışmalar bir biriyle ilişkili olmakla beraber belki de bunların hepsinin ortak bir şekilde hizmet ettiği boyut farkındalık boyutudur. Nitekim bireylerin İnternet’te karşılaşabilecek risklere ilişkin farkındalıklarının düşük olması bu konuda yapılan diğer tüm çalışmaların istenilen sonucu ortaya koymasını önemli ölçüde zorlaştırmaktadır. Bu bağlamda Türkiye’deki ebeveynlerin özellikle de annelerin çok düşük düzeyde İnternet kullanmaları (Kaşıkçı vd., 2014) ve çocukların %40’nın İnternet’te kendileri için bir tehlike olmadığını düşünmeleri (BTK, 2010) İnternet riskleri konusunda farkındalık durumlarını ortaya koymaktadır. Bu durumu doğrular nitelikte çalışmalar olmakla birlikte (Büyükyıldırım ve Dilmaç, 2015; Çankaya ve Odabaşı, 2009), İnternet kullanımına bağlı olarak ortaya çıkabilecek sorunlara ilişkin yeterli bilgiye ve farkındalığa sahip olmadan bu sonuçların ortaya çıkması öngörülebilir bir durumdur (Livingstone, Haddo, Görzig ve Ólafsson, 2010). Sosyal çevrenin özellikle de ebeveynlerin İnternet kullanım becerileri ve İnternet riskleri konusunda yeterli bilgiye ve tecrübeye sahip olmaları dolayısıyla güvenli İnternet kullanımı konusunda farkındalık düzeylerinin yüksek olması gerekmektedir (Oktik, 2013). Bu çerçevede Türkiye’de yapılan farkındalık ve tanıtım kampanyalarına bakıldığında “Güvenli İnternet Günü” etkinlikleri kapsamında bazı spot filmler hazırlandığı, TİB ve Emniyet Genel Müdürlüğü tarafından eğitici birkaç videonun ve kamu spotunun hazırlandığı görülmektedir. Güvenli İnternet kullanımını konusunda yapılacak çalışmalarda çıkış noktası niteliğini taşıyan farkındalık ve tanıtım kampanyalarının eksik ve yetersiz oluşu, güvenli İnternet kullanımında diğer boyutlarda yapılan çalışmalarında beklenen etkiyi ortaya koymasını zorlaştırmaktadır. Buradan hareketle güvenli İnternet kullanımına yönelik farkındalık ve tanıtım kampanyalarına öncelik verilerek, geniş çaplı ve sürekli uygulamalara ihtiyaç duyulduğu görülmektedir.

Güvenli İnternet kullanımına yönelik farkındalığı arttırabilecek diğer çalışmalar ise basılı ve görsel materyallerin kullanılmasıdır. Basılı ve görsel materyaller hem farkındalığı arttırması hem de gelişen İnternet teknolojileri karşısında bireylerin sahip olmaları gereken teknik bilgileri sağlaması açısından önemli görülmektedir. Özellikle çocukların İnternet riskleri ile başa çıkabilmeleri için bu becerilere fazlasıyla ihtiyaç duydukları söylenebilir. (Livingstone ve Helsper, 2008; Oktik, 2013). Konu ile ilgili sağlanan basılı ve görsel materyaller arasında hem geniş kitlelere ulaştırılması açısından hem de güncelleme kolaylığı düşünüldüğünde web sayfaları önemli bir yere sahiptir.

Ancak konu ile ilgili mevcut web sayılarının çoğu genellikle güncellenmemekte ve etkileşimli bir ortam sunmamaktadır. Dolayısıyla yapılan bu web sayfalar, etkileşimli dinamik ortamlar olmaları gerekirken aslında basılı materyallerin ötesine geçememektedir. Bu kapsamda güvenli İnternet kullanımını temel alan, geniş kitlelere hitap edebilen, İnternet'teki gelişmelere paralel olarak hızlı bir şekilde güncellenebilen platformlara ihtiyaç duyulmaktadır.

Güvenli İnternet kullanımı ile ilgili yapılan uygulamalar arasında en çok tercih edilen boyut teknik ve yasal önlemler boyutudur. BTK (2010) yaptığı araştırmaya göre ebeveynlerin %31'i çocuklarıyla İnternet kullanımı ile ilgili konuşmaktadır. Ebeveynlerin İnternet kullanımı konusunda bu yetersizliği neticesinde, çocuklarla iletişim kurarak problemleri çözmek yerine, yasaklayıcı veya kısıtlayıcı bir anlayışı tercih etmektedirler (Livingstone ve Bober, 2006). Karahisar (2014) yaptığı araştırmada ebeveynlerin yaklaşık olarak yarısının, çocukların İnternet kullanımlarında, kişisel bilgilerin paylaşılmasını yasaklamak gibi kısıtlamalar yaptıklarını (Gündüz ve Şahin, 2011; Hasdemir, 2013; Kaşıkçı vd., 2014) ve çocukların İnternet'te ziyaret ettiği web sayfalarını kontrol ettiklerini (Numanoğlu ve Bayır, 2012) ortaya koymuştur. Teknik ve kısıtlayıcı önlemler güvenli İnternet kullanımında kesin çözümler sunmamakla birlikte, ebeveynlerin sahip oldukları düşük motivasyon ve bilişim okur yazarlığı düşünüldüğünde, ebeveynlerin kolay kullanabilecekleri filtreleme, kısıtlama ve kontrol etme mekanizmalarına ihtiyaç vardır (Kaşıkçı vd., 2014). Özellikle filtre yazılımlarının müstahcen içerikleri engellemek için kullanılmasının faydalı olduğuna ilişkin araştırma bulguları mevcuttur (Mitchell, Finkelhor ve Wolak, 2005).

Alınan teknik önlemlerin yanı sıra konu ile ilgili atılacak yasal adımlarda oldukça önemlidir. Nitekim İnternet ortamındaki yasa dışı, uygunsuz içeriklerin ve suç sayılabilecek illegal eylemlerin gerçekleştirilebileceği ortamların artması çocukların İnternet ortamında korunmasını önemli bir problem haline getirmiştir (Lievens, Dumortier ve Ryan, 2006). Hükümetlerin İnternet kullanımı konusunda geliştirecekleri uygulamalar geniş halk kitlesi üzerinde önemli bir rol oynayacağından önemli görülmektedir (Hunt, 2012). Medya iletişim ortamlarında gençlerin ve çocukların korunması için gerekli düzenlemelerin yapılmasında hükümetlere önemli sorumluluklar düşmektedir (O'Neill ve Staksrud, 2014). Bu kapsamda birçok ülkede, çocuklar için İnternet risklerini en aza indirmek ve aynı zamanda İnternet'in sunduğu fırsatları da en üst düzeye çıkarmak adına çalışmalar ve uygulamalar geliştirilmiştir (O'Neill, Livingstone ve McLaughlin, 2011). Güvenli İnternet kullanımına yönelik birçok etkinlik ve faaliyetin gerçekleştirilirken, güvenli İnternet kullanımını temel alan yasalarındaki ve yönergelerindeki eksiklik dikkat çekicidir. Bu durum güvenli İnternet kullanımı konusundaki farkındalığın düşük olmasından kaynaklanabilir. Konu ile ilgili yurt dışında gerçekleştirilen uygulamaların incelenmesi ve Avrupa ya da dünya genelinde gerçekleştirilen uygulamalara Türkiye'nin de katılımının sağlanması güvenli İnternet kullanımı konusunda ortaya çıkan ihtiyacın giderilmesinde faydalı olabilir. Örneğin dünya genelinde birçok gelişmiş ülkede bulunan İnternet yardım hattının Türkiye'de bulunmamasının güvenli İnternet kullanımı konusunda önemli bir eksiklik olduğu söylenebilir. Nitekim 2007 yılında faaliyete giren ihbar hattına yıllık ortalama 30 binin üzerinde ihbar geldiği görülmektedir. Bu bağlamda oluşturulabilecek yardım hattının önemli bir ihtiyacı karşılayacağı ön görülebilir. Mevcut durumda bu ihtiyacı karşılamak isteyen çocuklar, konu ile ilgili uzman olmayan kişilere danışabilmekte ya da İnternet'te ulaştığı bilgileri doğru kabul ederek elde ettikleri bilgilerle sorunlarını çözmeye çalışmaktadırlar. Bu ve benzeri uygulamaların sadece resmi kuruluşlar tarafından değil üniversitelerde gerçekleştirilen projeler veya sivil toplum örgütleri kanalıyla yaygınlaştırılması konu ile ilgili farkındalığın artırılmasına ve gerçekleştirilecek uygulamaların daha etkin sonuçlar ortaya koymasına önemli bir katkı sağlayabilir.

Günümüzde güvenli İnternet için atılan adımların çoğunu çalıştaylar, konferanslar, tek oturumluk seminerler ve bazı web sayfaları oluşturmaktadır (Bayzan ve Özbilen, 2011). Bunun yanında mevcut uygulamaların eksikliği bu konuyu daha da önemli hale getirmiştir (Çubukcu ve Bayzan, 2013). Yapılan araştırma sonunda birçok kurum tarafından güvenli İnternet kullanımına yönelik çalışmalar yürütüldüğü ortaya çıkmıştır. Ancak bu çalışmalara rağmen güvenli İnternet kullanımında hala birçok noktada eksikliklerin olduğu söylenebilir. Gerçekleştirilecek çalışmalarda birçok paydaşın ortak olarak yürüttüğü uygulamalara ağırlık verilmesi, gerçekleştirilen uygulamalardan daha fazla kişinin ve daha geniş kitlelerin faydalanmasını sağlayabilir. Ancak bu şekilde daha etkili uygulamalar geliştirilebilir (O’Neill, 2014). Ayrıca gerçekleştirilen uygulamaların sonuçlarına ilişkin değerlendirmelerinde belirli bir program dâhilinde sürekli olarak gerçekleştirilmesi daha etkin uygulamaların tasarlanabilmesinde önemli görülmektedir. Aksi halde gerçekleştirilen çalışmaların konu ile ilgili katkısının oldukça sınırlı kalması beklenmektedir.

Kaynakça

- AEP. (t.y.). Erişim 16 Kasım 2015, <http://www.aep.gov.tr/aep-hakkinda/icerigi-ne/>.
- Aydın, S. (2011). Internet anxiety among foreign language learners. *TechTrends*, 55(2), 46-54.
- Batmaz, M., ve Ayas, T. (2013). İlköğretim İkinci Kademe Öğrencilerin Psikolojik Belirtilere Göre Sanal Zorbalık Düzeylerinin Yordanması. *Sakarya University Journal of Education*, 3(1), 43-53.
- Aksoy, V. (2015). İnternet bağımlılığı ve sosyal ağ kullanım düzeylerinin fen lisesi öğrencilerinin demografik özelliklerine göre değişimi ve akademik başarılarına etkisi. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 3(19), 365-383.
- BİAK. (t.y.). Erişim 25 Ekim 2015, <https://www.tbmm.gov.tr/sirasayi/donem24/yil01/ss381.pdf>.
- Bilge, F. (2012). Bir grup ilköğretim öğrencisinde bilgisayara yönelik bağımlılık eğilimi değerlendirmesi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 43, 96-105.
- Bilgi İhbar Merkezi. (t.y.). Erişim 5 Eylül 2015, <https://www.ihbarweb.org.tr/sss.html>.
- Büyükyıldırım, İ., ve Dilmaç, B. (2015). Siber mağdur olmanın insani değerler ve sosyodemografik değişkenler açısından incelenmesi. *Değerler Eğitimi Dergisi*. 13(29), 7-40.
- BTK Faaliyet Raporları. (t.y.). Erişim 10 Kasım 2015, https://www.btk.gov.tr/File/?path=ROOT%2f1%2fDocuments%2fSayfalar%2fFaaliyet_Raporlari%2f2011_Faaliyet_Raporu.pdf
- BTK Faaliyet Raporları. (t.y.). Erişim 10 Kasım 2015, https://www.btk.gov.tr/File/?path=ROOT%2f1%2fDocuments%2fSayfalar%2fFaaliyet_Raporlari%2f2012_Faaliyet_Raporu.pdf
- BTK Faaliyet Raporları. (t.y.). Erişim 10 Kasım 2015, https://www.btk.gov.tr/File/?path=ROOT%2f1%2fDocuments%2fSayfalar%2fFaaliyet_Raporlari%2f2013_Faaliyet_Raporu.pdf
- BTK Faaliyet Raporları. (t.y.). Erişim 10 Kasım 2015, https://www.btk.gov.tr/File/?path=ROOT%2f1%2fDocuments%2fSayfalar%2fFaaliyet_Raporlari%2f2014_Faaliyet_Raporu.pdf

- Çetin, B. A., ve Ceyhan, A. A. (2014). Ergenlerin İnternet'te kimlik denemeleri ve problemlı İnternet kullanım davranışları. *The Turkish Journal on Addictions*, 1(2), 5-46.
- Çivilidağ, A., ve Cooper, H. T. (2013). Ergenlerde siber zorba ve öfkenin incelenmesi üzerine bir araştırma: Niğde ili örneği. *The Journal of Academic Social Science Studies*, 6(1), 497-511.
- Çölkesen, R., ve Örencik, B. (2003). *Bilgisayar haberleşmesi ve ağ teknolojileri*. Papatya Yayıncılık.
- Çubukcu, A., ve Bayzan, Ş. (2013). Türkiye'de dijital vatandaşlık algısı ve bu algıyı İnternet'in bilinçli, güvenli ve etkin kullanımı ile artırma yöntemleri. *Middle Eastern & African Journal of Educational Research*, 5(1), 148-174.
- Dılmaç, B., ve Aydoğan, D. (2010). Parental attitudes as a predictor of cyberbullying among primary school children. *International Journal of Social, Behavioral, Educational, Economic, Business and Industrial Engineering*, 4(7), 1667-1671.
- GİKP. (t.y.). Erişim 18 Kasım 2015, <http://www.eba.gov.tr/haber/1359655962>
- Günüç, S. (2013). İnternet bağımlılığını yordayan bazı değişkenlerin cart ve chaid analizleri ile incelenmesi. *Türk Psikoloji Dergisi*, 28(71), 88-101.
- Henkoğlu, H. Ş., Mahiroğlu, A., ve Keser, H. (2015). Ortaokul öğrencilerinin bilgiye erişim aracı olarak İnternet'e yaklaşımları: betimleyici bir çalışma. *Turkish Online Journal of Qualitative Inquiry*, 6(1), 72-110.
- Haddon, L., and Stald, G. (2009). A comparative analysis of European press coverage of children and the Internet. *Journal of Children and Media*, 3(4), 379-393.
- Hasebrink, U., Livingstone, S., and Haddon, L. (2008). Comparing children's online opportunities and risks across Europe: Cross-national comparisons for EU Kids Online.
- Holfeld, B. (2014). Perceptions and attributions of bystanders to cyber bullying. *Computers in Human Behavior*, 38, 1-7.
- INSAFE. (t.y.). Erişim 19 Kasım 2015, <https://www.saferinternetday.org/web/sid/archive>.
- Karahisar, T. (2014). İnternet'te çocukları bekleyen riskler ve medya okuryazarlığı. *The Turkish Online Journal of Design, Art and Communication*, 4(4), 82-95.
- Kaşıkcı, D. N., Çağıltay, K., Karakuş, T., Kurşun, E., ve Ogan, C. (2014). Türkiye ve Avrupa'daki çocukların İnternet alışkanlıkları ve güvenli İnternet kullanımı. *Education & Science/Eğitim ve Bilim*, 39(171), 230-243.
- Kayri, M., Tanhan, F., ve Tanrıverdi, S. (2014). Ortaöğretim öğrencilerinde İnternet bağımlılığı ile algılanan sosyal destek arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Online Journal Of Technology Addiction & Cyberbullying*, 1(1), 1-27.
- Lee, S. J. (2012). Parental restrictive mediation of children's Internet use: Effective for what and for whom? *New Media & Society*, 15(4), 466-481.
- Lievens, E., Dumortier, J., and Ryan, P.S. (2006). The coprotection of minors in new media: a European approach to coregulation. *UC Davis Journal of Juvenile Law & Policy*, 10, 97-151.

- Livingstone, S. (2013). Online risk, harm and vulnerability: Reflections on the evidence base for child Internet safety policy. *Zer: Revista de estudios de comunicación*, 35, 13-28.
- Livingstone, S., and Helsper, E. (2010). Balancing opportunities and risks in teenagers’ use of the Internet: The role of online skills and Internet self-efficacy. *New Media & Society*, 12, 309–329.
- Livingstone, S., and Helsper, E. (2013). Children, internet and risk in comparative perspective, *Journal of Children and Media*, 7(1), 1-8.
- Livingstone, S., Mascheroni, G., Ólafsson, K., and Haddon, L. (2014). *Children’s online risks and opportunities: comparative findings from EU Kids Online and Net Children Go Mobile*. London: London School of Economics and Political Science.
- Madden, M., Lenhart, A., Duggan, M., Cortesi, S., and Gasser, U. (2013). *Teens and technology 2013*. Washington, DC: Pew Internet & American Life Project.
- MEB. (t.y.). Erişim 14 Kasım 2015, http://erenler.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2015_07/28105357_internet1.pdf.
- MEB. (t.y.). Erişim 16 Kasım 2015, <http://hbogm.meb.gov.tr/www/internet-salonu-isletmecileri-ve-yoneticileri-uyum-egitimine-yonelik-egiticilerin-egitimi/icerik/208>.
- MEB. (t.y.). Erişim 15 Kasım 2015, http://aileegitimi.meb.gov.tr/materyaller/Program_hakkinda.pdf.
- MEB Fatih Projesi. (t.y.). Erişim 14 Kasım 2015, <http://fatihprojesi.meb.gov.tr/tr/icerikincele.php?id=6>.
- Morgan, D. (1997). *Focus groups as qualitative research* (2nd ed.). California: SAGE Publications.
- OKY. (t.y.). Erişim 19 Kasım 2015, http://mevzuat.meb.gov.tr/html/ortaogrkurumyon_0/yonetmelik.pdf.
- Ólafsson, K., Livingstone, S., and Haddon, L. (2013). *Children’s use of online technologies in Europe. A review of the European evidence base*. LSE, London: EU Kids Online.
- O’Neill, B., and Staksrud, E. (2014). *Final recommendations for policy*. London: EU Kids Online, LSE.
- O’Neill, B., Livingstone, S., and McLaughlin, S. (2011). *Final recommendations for policy, methodology and research*. LSE, London: EU Kids Online.
- Peker, A. (2014). Ergenlerin siber zorbalıkla başa çıkma davranışlarının cinsiyet ve sınıf düzeyi açısından incelenmesi. *Online Journal of Technology Addiction & Cyberbullying*, 1(1), 1-15.
- Peker, A., Eroğlu, Y., ve Ada, Ş. (2012). Ergenlerde siber zorbalığın ve mağduriyetin yordayıcılarının incelenmesi. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 12(2), 185-206.
- Piotrowski, C. (2012). From workplace bullying to cyberbullying: the enigma of eharassment in modern organizations, *Organization Development Journal*, 30(4), 43-52.

SIF. (t.y.). Erişim 22 Kasım 2015, <https://ec.europa.eu/digital-agenda/en/safer-internet-forum>.

Sonck, N., and de Haan, J. (2013). How the Internet skills of European 11-to 16-year-olds mediate between online risk and harm. *Journal of Children and Media*, 7(1), 79-95.

Subrahmanyam, K., and Greenfield, P. (2008). Online communication and adolescent relationships. *The Future of Children*, 18(1), 119-146.

TBMM. (t.y.). Erişim 18 Kasım 2015, https://www.tbmm.gov.tr/develop/owa/haber_portal.aciklama?p1=121469.

TİB. (t.y.). Erişim 28 Ocak 2016, <http://www.guvenliweb.org.tr/istatistikler/files/ISTATISTIK.pdf>.

Türel, Y. K., and Toraman, M. (2015). The relationship between Internet addiction and academic success of secondary school students. *Anthropologist*, 20(1-2), 280-288.

Ulusal Çocuk Hakları Forumu. (t.y.). Erişim 17 Kasım 2015, <http://cocukhizmetleri.aile.gov.tr/haberler/ulusal-cocuk-haklari-forumu-basladi>.

UTBK. (t.y.). Erişim 20 Kasım 2015, <http://www.hku.edu.tr/Haberler/2-Uluslararası-Teknoloji-Bağımlılığı-Kongresi-Yapıldı/356/>.

Yeşilay. (t.y.). Erişim 18 Kasım 2015, <http://www.yesilay.org.tr/tr/projeler/detay/teknoloji-bagimlilik-calistayi>.

Yeşilay. (t.y.). Erişim 18 Kasım 2015, <http://www.yesilay.org.tr/tr/projeler/detay/yesilay-sosyal-medya-okulu>.

Young, K. S. (2004). Internet addiction: A new clinical phenomenon and its consequences. *American behavioral scientist*, 48(4), 402-415.